

Мр Живорад Миленовић²⁴

Учитељски факултет у Призрену – Лепосавић

ТЕОРИЈСКО-ЕПИСТЕМОЛОШКИ АСПЕКТИ И МЕТОДОЛОШКЕ СПЕЦИФИЧНОСТИ ПОРОДИЧНЕ ПЕДАГОГИЈЕ

Миле Илић, *Породична педагогија*, Филозофски факултет Универзитета у
Бањалуци и Наставнички факултет
Универзитета *Џемал Биједић* у Мостару, 2010.

Ужа научна област педагогије која је последњих 10-ак година била најмање проучавана је породична педагогија. Мало је радова из ове области. Али и уџбеника који су заокупљали значајнију пажњу читалаца. На простору некадашње Југославије, последња два таква су *Обитељска педагогија* Марка Стевановића (2002) и *Прилози породичној педагогији* Радована Грандића (2004). Ови и други, претходили су појави уџбеника *Породична педагогија* Мила Илића објављеног 2010. године.

Породична педагогија проф. др Мила Илића представља текст обима 438 страница, што са седам страница литературе укупно износи 445 страница. Има два обимна дела. Први који представља теоријско-епистемолошке основе и методолошке специфичности породичне педагогије. И други, у коме су дати инструменти и модели програма педагошког образовања и интерактивног обучавања родитеља. На крају књиге приложен је списак литературе који чине 147 извора на српском и енглеском језику.

Први део књиге, састоји се из шест одвојених, али међусобно повезаних целина. Оне су: (1) Породична педагогија – научна дисциплина; (2) Породица примарна друштвена заједница и фактор васпитања; (3) Породичне улоге и васпитање дјече; (4) Савјетодавни педагошки рад са родитељима/старатељима; (5) Породично васпитање и (6) Сарадња породице и педагошке установе (вртића, школе).

У првој целини, аутор расправља о општим питањима породичне педагогије: о појму, предмету, подручју, значају, циљу и задацима породичне педагогије. Полазећи од друштвених вредности породичног васпитања, теоријског (научног) и практичног значаја породичне педагогије, као глобални циљ породичне педагогије истиче се научно проучавање теоријских и практичних аспеката породичног васпитања. Односно потпуније разумевање и ефикасније унапређивање, како би се „...створили

²⁴ zivorad.milenovic@pr.ac.rs

што повољнији утицаји у породици на максимално могући физички, интелектуални, морални, радни, естетски и креативни развој сваког дјетета и уопште младог људског бића“ (стр. 17). Расправља и о позицијама породичне педагогије у систему педагошких наука и њеном односу са осталим (непедагошким) наукама. Али и о методолошким специфичностима породичне педагогије.

Друга целина са једне стране породицу представља као примарну друштвену заједницу, а са друге, као фактор васпитања. Поред дефинисања породице, брака и животног циклуса породице, као и подсећања на њен настанак и историјски развој, типове и социо-економски статус, аутор приказује и објашњава теорије о породици (идеалистичке, материјалистичке, циклусне и дифузионистичке, функционалистичке, етно-психолошке, утопистичке, анархистичке, еколошке и друге). Указује и на психодинамику породичног живота на значај односа у породици, емоционалној клими и породичном идентитету у васпитању деце.

У трећој целини аутор целовито приказује бројне породичне улоге у васпитању деце, пре свега родитељске и породичне. Приказује типове родитеља и расправља о ставовима родитеља према васпитању деце. Поред приказивања улоге мајке и оца, приказује се и улога бабе и деде, али и браће и сестара у васпитању у породици. А након критичког сагледавања породичних улога у педагошкој теорији, Миле Илић оставља доста простора за отворена проблемска питања о породичним улогама (стр. 217-218). Као најзначајније наводи: (а) како конструктивно-педагошки искористити резултате научних истраживања о значајној улози чланова породице у подстицању интензивног учења и развојно-стимулативног родитељства; (б) које епистемолошко-методолошке критерије и приступе применити у селекцији и систематизацији позитивних и трајније вредних сазнања о породичним улогама у минулом времену; (в) како не занемарити проучавање педагошких аспеката појединих улога, а потпуније изграђивати целовитији и систематски научно-методолошки концепт проучавања васпитне функције породичне атмосфере и (г) на који начин конципирати стручно-компетентну породично-педагошку делатност у смислу институционалног и ванинституционалног васпитања и образовања младих и одраслих за одговорно родитељство и афирмације педагошких саветовалишта за децу и родитеље.

Саветодавни педагошки рад са родитељима/старетелима приказан је у четвртој целини. Поред дефинисања појма и истицања значаја стварања услова за саветодавни педагошки рад, аутор приказује и објашњава индивидуални и групни саветодавни рад са родитељима. У оквиру поменутих облика саветодавног рада, истичу се фазе, почетак, ток и значај саветодавног рада са родитељима. Посебан значај посвећен је групном саветодавном раду наставника са родитељима. Да би се то остварило на

ефикасан начин, Миле Илић указује на значај: техника, процедура и поступака вођења групне дискусије у процесу доношења групне одлуке. Али и на педагошке ефекте и начине евалуације саветодавног рада са родитељима.

Најобимнија је пета целина књиге. У њој, аутор појмовно одређује породично васпитање и личност детета као субјекта у породичном васпитању. Приказује механизме, компоненте, принципе, методе и средства, а расправља и о стиливима породичног васпитања. Посебно указује на бројне специфичности у васпитању деце у породици (васпитање деце у у некомплетној породици, новом браку или у две породице, васпитање деце без оба родитеља, у условима примарног старења, усвојеног, жељеног или нежељеног детета, ванбрачног детета, јединчета и близанаца у породици). Расправља и о васпитању деце са посебним карактеристикама и деце недовољно адаптираног понашања. Указује и на бројне проблеме који се негативно одражавају на васпитање деце у породици (алкоголизам, пушење, болести зависности, дезинтеграција породице и слично) (стр. 376-387). А истиче и посебан значај и потребу осамостаљивања детета у породичном васпитању.

У шестом поглављу расправља се о значају и потреби сарадње породице и педагошких установа, пре свега вртића и школе. Наглашава се да континуирана, добро организована и осмишљена сарадња породице и педагошке установе (вртића и школе) „...представља битан услов за успешну реализацију основних циљева васпитања и образовања“ (стр. 391). Као најзначајнији облици сарадње породице и педагошких установа, наводе се индивидуални контакти, родитељски састанци, опште и педагошко образовање и усавршавање родитеља и старатеља, организација значајнијих акција у вртићу/школи, библиотека за родитеље, учешће родитеља у свим видовима живота и рада вртића/школе и дан отворених врата за родитеље.

У другом делу књиге, аутор нуди инструменте који могу послужити у спровођењу истраживања у области породице и породичног васпитања: *Упитник и упутство за лоцирање своје породице на скали Биверс система* (стр. 403-408) и *Скалер заљубљености и љубави* (стр. 408). Аутор примећује да се у породичној педагогији (као и у осталим педагошким дисциплинама), углавном расправљало о методама, принципима, облицима, средствима и начелима рада у породичном васпитању. Оно чега до сада није било јесу модели рада у породичном васпитању. Миле Илић у књизи наводи две групе модела. Прву групу чине модели програма педагошког образовања родитеља, а другу, модели интерактивног обучавања родитеља. И једни и други, у зависности од узраста деце, односе се на педагошко образовање родитеља деце предшколског, основношколског и средњошколског узраста.

Укратко, у уџбенику *Породична педагогија* проф. др Мила Илића, приказане су главне компоненте и апострофиране методолошке

специфичности породичне педагогије. Све то пропраћено је бројним примерима и илустрацијама. Књига представља и покушај одбацивања бројних недоумица, предрасуда и застарелих схватања о структури и функционисању разних облика породице – примарне друштвене заједнице и незаобилазног фактора одрастања и васпитања деце и младих, у чему је аутор у потпуности и успео. Указано је и на могуће облике и садржаје перманентне координације и партнерске сарадње породице и педагошких установа. Анализиране су породичне улоге и њихови утицаји на формирање личности детета, са нагласком на педагошке ефекте понашања родитеља/старатеља деце и младих различитих узраста. Али и на саветодавни педагошки рад са њима. Посебан простор аутор је посветио условима, компонентама, механизмима, процесима, методама, средствима, стиловима, специфичностима и осталим аспектима породичног васпитања.

У књигу су уграђена искуства у утемељивању и реализацији програма универзитетске наставе породичне педагогије засноване на десетогодишњем раду аутора у области породичне педагогије. Књига представља *изузетно значајан допринос науци*. У научном раду послужиће истраживачима у области педагогије и њених дисциплина (пре свега породичне педагогије), као и сродних наука. Првенствено, намењена је студентима педагогије и студентима учитељских факултета. У ширем приступу, успешно може послужити студентима филозофије, социологије, психологије, дефектологије и других студијских група. Поред тога, препоручује се родитељима, учитељима, наставницима и свима који учествују у породичном васпитању, али и ширем читалачком кругу.